

Alena Mornštajnová: Hana: ještě něco k interpretaci

1. V době, kdy se zjevně vyčerpala česká polistopadová, prvoplánově nekonfliktní linie všeobecně přijatelných příběhů (tedy linie vieweghovsko-obermannovská a ve filmu hřebejkovská), objevila se spisovatelka schopná hlubšího, pronikavějšího a náročnějšího vidění skutečnosti. Nepochybně – a sama to přiznává – čerpá i ze své druhé, překladatelské profese, která ji seznámila se skvosty světové literatury a dala jí cit pro tvorbu v češtině.

Hana přitom začíná jako zprofanovaný příběh o okolnostmi utýrané ženě – takové story jsou dnes trendy a nemohou být kritizovány. Mornštajnová ovšem tento rámec suverénně překračuje; opírá se o reálný příběh tyfové epidemie – až zamrazí, když si uvědomíme, kolik tragédií přinesl a jak jej úřady ututlaly.

2. Děj spojuje éru dvou totalit: fašistické a komunistické. V obou případech se dlouho zdá, že hlavním postavám se nemůže nic vážného stát, že obě dramatickými dobami proplují. Je to ovšem jinak a pokaždé hraje roli náhoda: krásná Hana je svým židovským původem odsouzena k tomu, že hoch jejího srdce ji prostě nezachrání. A v poválečné době, kdy se zdá, že všechny nedávné hrůzy jsou už pryč, zasáhne náhoda a kontaminovanými potravinami. Vidíme, že jednotlivec je bezmocný proti nadosobnímu osudu. Hanina sebeobžaloba, že ona sama nosí neštěstí, je výrazem limitů člověka vůči velkým dějinám. V tom se Mornštajnová dotýká dnes preferovanému stylu postmoderní tvorby, ovšem sama dokáže rysy tohoto směru využít ve svůj – a čtenářův – prospěch.

3. V celé knížce vlastně teprve postupně odhalujeme tajemství. Je to poskládáno jako v dobré detektivce – víme, jak to dopadne, ale netušíme, proč. Mornštajnová promyšleně střídá vypravěčky – Miru a Hanu; tím hlad po pointě jen zvyšuje. V případě Hany se ještě střídají časové roviny; 50. léta, rok 1945, přelom 30. a 40. let. Výsledkem je, že čtenář hltavě letí po stránkách, aby zjistil, jak to skončí (či jak to začalo). Líčení ghetta a koncentráku je přitom nanejvýš sugestivní: na miniaturní ploše dosahuje podobného účinku, jaký vytvořil Američan William Styron ve své proslulé *Sophiině volbě*.

4: K tomu je třeba přidat kultivovanost autorčina projevu. V postmoderní literatuře bývá zvykem, že vnitřní život postav (všelijaké ty „reflexe“) převrstvují charakteristiku prostředí, lidí apod. Mornštajnová ovšem – v duchu nejlepších tradic české prózy – rozděluje svou pozornost rovnoměrně: proměny čtvrti, kde Hana bydlí, vydají za nejobsáhlejší výklady o společensko-politických změnách.

5. Závěr – narovnání vztahu Hana–Mira – ukazuje maximum toho, v co člověk smýkaný dějinami může doufat. V tomto směru je knížka i nadčasová.